

*... aby sa doma
oplatilo pracovať,
podnikať a žiť*

***6 krokov ako
jednoducho zlepšiť
politický systém a
kvalitu demokracie
Slovenskej republiky***

sas
Sloboda Solidarita

*Richard Sulík
Martin Klus*

OBSAH

- 1. ZRUŠME KVÓRUM NA PLATNOŠŤ REFERENDA, ZNÍŽME POČET HLASOV POTREBNÝCH NA JEHO VYPÍSANIE A REALIZUJME REFERENDÁ SPOLOČNE S NAJBLIŽŠÍMI VOĽBAMI. 4**
- 2. PONECHAJME SLOVENSKO AKO VOLEBNÝ OBLAST, AVŠAK POSILNIME REGIÓN Y A OSOBNOSTI PROSTREDNÍCTVOM PEVNEJ HRANICE NA PREFERENČNÉ HLASY ZÁVISLEJ OD VOLEBNEJ ÚČASTI A NIE VÝSLEDKOV STRANY..... 8**
- 3. ZMEŇME SYSTÉM VOĽBY DO EURÓPSKEHO PARLAMENTU TAK, ABY MOHLI BYŤ VOLENÉ OSOBNOSTI NAPRIEČ POLITICKÝM SPEKTRUM VRÁTANE NEZÁVISLÝCH KANDIDÁTOV A ZLÚČME TIETO VOĽBY S DRUHÝM KOLOM VOĽBY PREZIDENTA..... 12**
- 4. PRINCÍP „JEDEN MANDÁT STAČÍ“ NAVRHUJEME UPLATNIŤ V PRÍPADE EXEKUTÍVNYCH FUNKCIÍ POSLANCOV NR SR. 13**
- 5. ZRUŠME VÝDAVKOVÉ STROPY A MORATÓRIUM PRE VŠETKY DRUHY VOLIEB, AJ NA PRIESKUMY VEREJNEJ MIENKY, PRIČOM VÝNIMKU BY TVORIL LEN DEŇ VOLIEB. VOĽBY REALIZUJME V PIATOK NAMIESTO SOBOTY. 15**
- 6. ZAVEĎME VOĽBY CEZ INTERNET A ELEKTRONICKÉ VOĽBY PROSTREDNÍCTVOM TZV. VOLEBNÝCH KIOSKOV, KTORÉ ZARUČIA ABSOLÚTNU FÉROVOŠŤ VOLIEB, OKAMŽITÚ DOSTUPNOŠŤ VÝSLEDKOV A ZÁROVEŇ ZNÍŽIA NÁKLADY ŠTÁTU NA REALIZÁCIU VOLIEB..... 17**

Úvod

V tomto roku sme si pripomenuli štvrtstoročie od prvých slobodných volieb v novodobej histórii Slovenska. Dvadsaťpäť rokov je dostatočne dlhá doba, aby sme vedeli identifikovať slabé miesta politického systému, ktorý je základom spoľahlivého spravovania vecí verejných. O to skôr, že politický systém Slovenskej republiky za ten čas čelil pomerne veľkému množstvu kritiky a zaznamenal i vážne zlyhania. Tieto vo veľkej miere súvisia aj s výrazne obmedzenou dôverou občanov v politiku a politikov všeobecne. Svedčí o tom aj takmer permanentný pokles záujmu občanov o verejné dianie, ktoré sa prejavuje najmä poklesom účasti na jednotlivých voľbách.

Tabuľka 1 Účasť občanov na vybraných voľbách a referendách od roku 1990

UDALOSŤ	ÚČASŤ OPRAVNENÝCH VOLIČOV V %
Parlamentné voľby 1990	95,39
Parlamentné voľby 1992	84,20
Parlamentné voľby 1994	75,65
Parlamentné voľby 1998	84,24
Prezidentské voľby 1999 (2 kolo)	75,45
Voľby do VÚC 2001 (priemer za celú SR 1 kolo)	26,02
Parlamentné voľby 2002	70,06
Referendum o vstupe SR do EÚ (2003)	52,15
Prezidentské voľby 2004 (2 kolo)	43,50
Voľby do Európskeho parlamentu 2004	16,96
Voľby do VÚC 2005 (priemer za celú SR 1 kolo)	18,02
Parlamentné voľby 2006	54,67
Prezidentské voľby 2009 (2 kolo)	51,67
Voľby do Európskeho parlamentu 2009	19,64
Voľby do VÚC 2009 (priemer za celú SR 1 kolo)	22,90
Parlamentné voľby 2010	58,83
Referendu iniciované stranou SaS	22,84
Parlamentné voľby 2012	59,11
Voľby do VÚC 2013	20,11
Prezidentské voľby 2014	50,48
Voľby do Európskeho parlamentu 2014	13,05
Referendum iniciované Alianciou za rodinu	21,41

Zdroj: Štatistický úrad SR

Samozrejme tento faktor, ako aj zmienená kritika či zlyhania viedli k snahe politikov, právnikov, politológov, ale aj rôznych občianskych iniciatív načrtnúť rôzne spôsoby, ktoré by viedli k náprave s cieľom zvýšenia kvality demokracie v Slovenskej republike. Mnohé z nich boli od samého začiatku odsúdené na neúspech predovšetkým z dvoch dôvodov. Aktuálnej praktickej nerealizovateľnosti a tzv. politickej priechodnosti rôznych návrhov. Zachytili sme za tie roky desiatky návrhov. Od snahy vytvoriť zo Slovenska kráľovstvo, až po zmysluplné návrhy na zmenu pravidiel vedenia volebných kampaní. Mnohé z nich pritom boli podporené aj odbornými a vecnými argumentmi. Chýbal im však zmysel pre politickú realitu, ktorý by kalkuloval s tým, že kaprom sa vlastný rybník vypúšťať nechce, dôkazom čoho sú aj minuloročné zmeny volebného zákona. S problémom politickej priechodnosti je navyše spojená ďalšia dôležitá slovenská politická realia. S výnimkou povolebného vývoja v roku 2012 boli totiž všetky vlády majúce v rukách silu priblížiť politický systém krajiny bližšie k občanovi odkázané na kompromis a dohodu vnútri vládnej koalície. A keďže akákoľvek zmena politického systému môže mať rôzny domnelý vplyv na ktorúkoľvek politickú stranu vnútri koalície, k dohode dochádzalo skôr výnimočne. Aj preto prichádzame s úpravami, ktoré v mnohých prípadoch znamenajú prienik medzi rôznymi návrhmi odbornej i občianskej verejnosti a politických strán. Sme presvedčení o tom, že každá z týchto úprav bude znamenať takmer okamžité zvýšenie kvality demokracie na Slovensku, a preto veríme v ich širokú podporu naprieč odborným, občianskym a politickým spektrom Slovenskej republiky.

Richard Sulík
Martin Klus

1. Zrušme kvórum na platnosť referenda, znížme počet hlasov potrebných na jeho vypísanie a realizujme referendá spoločne s najbližšími voľbami.

Slovensko doposiaľ zažilo 8 referend. Z nich iba jedno s otázkou „Súhlasíte s tým, aby sa Slovenská republika stala členským štátom Európskej únie?“ bolo platné. Môže za to predovšetkým čl. 95 ods. 1 Ústavy SR, ktorý hovorí: „Referendum vyhlasuje prezident Slovenskej republiky, ak o to petíciou požiada aspoň 350 000 občanov alebo ak sa na tom uznesie Národná rada Slovenskej republiky, a to do 30 dní od prijatia petície občanov alebo uznesenia Národnej rady Slovenskej republiky“ a tiež článok 98 ods. 1 Ústavy SR, podľa ktorého „Výsledky referenda sú platné, ak sa na ňom zúčastnila nadpolovičná väčšina oprávnených voličov a ak bolo rozhodnutie prijaté nadpolovičnou väčšinou účastníkov referenda“. Ak sa teda na hlasovaní o takej závažnej otázke ako je členstvo Slovenska v Európskej únii, na ktorej sa zhodne takmer celé politické spektrum i médiá s mimoriadnou mobilizačnou kampaňou, zúčastní len 52,15 % voličov (a paradoxne nás tak do Európskej únie poslali tí, ktorí hlasovali NIE), tak si už asi len ťažko možno predstaviť otázku či situáciu, ktorá umožní ďalšie platné referendum na Slovensku. Toto konštatovanie umocňuje aj skúsenosť z posledného referenda „o rodine“. To ani po mimoriadne vybičovanej kampani nedokázalo priniesť vyššiu ako 21,41 % účasť voličov. Preto pokiaľ nechceme mať inštitút referenda v našom politickom systéme len „na okrasu“, prípadne zbytočné míňanie verejných prostriedkov, či ako politický nástroj, ktorým sa premiér vyhráža vtedy, keď sa mu to aktuálne hodí (viď Grécko či utečenci), tak musíme zvážiť zásadnú zmenu predmetných článkov Ústavy. Okrem vyššie zmieneného je v prospech takejto zmeny aj niekoľko ďalších skutočností:

- a) Odstránenie klauzuly o platnosti referenda len pri účasti nadpolovičnej väčšiny oprávnených voličov by zvýšilo mieru záujmu o veci verejné a tým adekvátne aj občiansku participáciu. Vyhlásené referendum by totiž motivovalo občanov, ktorí sú proti prijatiu akéhokoľvek predloženého návrhu, aby sa na referende reálne zúčastnili a zabránili tak jeho prijatiu. Navyše sa tým odbúra absurdný stav, keď ako sa hovorí, voliči „volia nohami“ a zabráni sa tým len ťažko pochopiteľným situáciám, akých sme boli svedkami napr. v roku 2010, keď vysokí ústavní činitelia dokonca priamo odhovárali občanov od účasti na referende a teda aj správy vecí verejných.
- b) Ak dnes nikto nespochybňuje mandát predsedov vyšších územných celkov či poslancov Európskeho parlamentu, kde účasť oprávnených

voličov nepresahuje 10-20 %, prečo viazať platnosť rozhodnutia v referende na 50 % a viac percentnú účasť?

Ústavná prax vyspelých západoeurópskych demokracií (Francúzsko, Dánsko, Írsko, Švajčiarsko a pod.) s podobným ustanovením ako blokovanie platnosti referenda výškou účasti oprávnených voličov nepočítajú. Aj vďaka tomu sa kvalita tamojšej demokracie považuje za vyššiu a správa vecí verejných za autentickejšiu. Apropó, ak by mali kvórum pre platnosť referenda zavedenú napr. Íri, ktohovie ako by to dopadlo s našim členstvom v Európskej únii. Účasť na ich druhom referende o Zmluve z Nice, ktorá rozširovanie EÚ priamo podmieňovala, totiž bola „len“ 49,47 %. Napriek tomu referendum bolo platné a rozšíreniu v roku 2004 nič nestálo v ceste.

Navyše, ak chceme byť dostatočne dôslední a myslíme to so zvýšením kvality demokracie, ale aj občianskej participácie na Slovensku naozaj vážne, tak len samotné zrušenie kvóra pre platnosť referenda stačiť nebude. Okrem neho je totiž nevyhnutné znížiť aj zmieňovaný petičný prah potrebný na vypísanie referenda. Ten je dnes 350 tisíc podpisov, čo je v porovnaní s inými krajinami na počet obyvateľov abnormálne veľa. Navyše ústavní právnici si dnes lámu hlavy nad tým, či je vôbec platné referendum na Slovensku záväzné alebo nie. Bijú sa tu predovšetkým ustanovenia Ústavy SR čl. 98 ods. 2, ktorý predpokladá, že „návrhy prijaté v referende vyhlási NR SR rovnako ako zákon“ s čl. 73 ods. 2 o neviazanosti príkazmi poslancov NR SR, ale aj čl. 72 ktorý explicitne vymedzuje NR SR ako jediný ústavodarný a zákonodarný orgán SR. Je preto nevyhnutné vniesť do Ústavy SR zmienku o záväznej platnosti výsledkov referenda, čo umožní tento problém definitívne vyriešiť.

Samozrejme, pri hľadaní optimálneho riešenia nastavenia tzv. referendovej demokracie, sme mali na pamäti aj najčastejšie výhrady, ktoré sa spájajú so zmenami popísanými vyššie. Jedna z nich je údajná skutočnosť, že by v nej pri nízkej účasti dochádzalo k ovládaniu väčšiny menšinou. To, že sa tak deje s výnimkou krajín, kde je účasť na voľbách povinná, v podstate takmer vo všetkých ostatných moderných demokraciách vrátane Slovenska už dnes, sa však mlčky obchádza. Zoberme si príklad posledných volieb na Slovensku. Ten hovorí o tom, ako sa so ziskom 44,41 % platných hlasov, čo predstavuje 25,82 % všetkých oprávnených voličov, dá získať pohodlná väčšina 83 (55,33 %) mandátov a naopak ako sa až 19,32 % platných hlasov dá jednoducho ignorovať. Navyše ani nastavenie 50 % kvóra pre platnosť referenda nezabezpečí, že by menšina nemohla presadiť svoj názor „na úkor“ väčšiny. Vymodelujme si situáciu, že by sa na referende v SR zúčastnilo presne 50 % voličov + 1 volič, pričom 25 % by hlasovalo proti a 25 % + 1 za predložený návrh. Referendum by bolo platné a štvrtina obyvateľstva by tak úplne legálne ovládla zvyšné tri

štvrtiny. Samozrejme úplne legitímnou otázkou je, načo by tých 25 % vôbec išlo hlasovať „proti“, keď je pre nich podstatne jednoduchšie zostať jednoducho doma. A tu nastáva problém súčasného nastavenia referendumovej demokracie na Slovensku. Ak platnosť hlasovania závisí od existencie kvóra, zvyhodňujú sa tí voliči, ktorí sa na ňom nezúčastnia. Tento stav je však v hlbokom rozpore s rovnosťou hlasu každého voliča, ktorý predpokladá aj Ústava SR. To, že sa referendá môžu zneužívať rôznymi skupinami na politické, náboženské, či ideologické ciele zďaleka nie je len slovenský „folklor“, ale je to bežnou praxou vo všetkých krajinách, kde sa inštitút referenda uplatňuje. To však nie je dôvodom na jeho znefunkčnenie kvórom pre platnosť. Naopak, uvažujme nad tým, ako by sa tento inštitút mohol ďaleko viac priblížiť k občanom a ich záujmom. Zrušenie kvóra pre platnosť, zníženie počtu potrebných podpisov, ale najmä sfunkčnenie miestnych a regionálnych referend, čo by bolo sprevádzané systematickou a férovou informačnou kampaňou, je v tomto smere rozhodne správnu cestou.

Ďalšou častou výhradou voči referendumovej demokracii, ktorá pravdepodobne z nejakého dôvodu podporuje aj tézu ponechania kvóra pre platnosť referenda, je možnosť manipulácie s občanmi, ako aj finančná náročnosť jej realizácie. Obe tieto výhrady neobstoja, ak budeme seriózne hľadať spôsoby „ako na to“. Možnosť manipulácie s občanom sa vylúčiť nedá. Rovnako sa však nedá vylúčiť ani manipulácia s poslancom či ministrom. Navyše presvedčiť jedného človeka je akiste jednoduchšie, ako presvedčiť tisícky ľudí. Alebo sa mýlime? Príklad Švajčiarov, ktorí si odmietli predĺžiť dovolenku, lebo im bolo vysvetlené, že by tak napr. prišli o kvalitné verejné školstvo či zdravotníctvo, hovorí podľa nášho názoru jasnou rečou. Nakoniec, občania SR v poslednom referende tiež jasne dokázali, že napriek všemožnej snahe zasiahnuť ich najvnútornejšie emócie, dokážu konať s rozvahou a práva menších podľa nich nie sú vhodné referendumové otázky.

Nakoniec je tu argument finančný, ktorý predpokladá, že čím menej referend, tým lepšie. Demokracia však nie je lacná záležitosť, a tak ako voľby poslancov NR SR, EP, VÚC, miest a obcí, županov, primátorov, starostov či prezidenta, aj referendum stojí veľa peňazí daňových poplatníkov. Otázkou je, prečo tieto nespájat? Prečo by sa referendum nemohlo zo zákona konať spoločne s ktorýmkoľvek voľbami? Jednoducho by občan dostal o jeden hlasovací lístok s referendumovou otázkou navyše a nestálo by nás to s výnimkou ceny vytlačenia týchto lístkov takmer nič navyše.

Keďže sme ale v úvode deklarovali, že je naším hlavným cieľom predložiť uskutočniteľné a politicky priechodné návrhy na zmenu politického systému, tak aj v tomto prvom bode navrhujeme nie nárazový, ale postupný spôsob zmeny. Taký, ktorý bude akceptovateľný aj pre ostatné parlamentné politické strany. Oni

sú totiž jediné, ktoré reálne môžu túto zmenu odsúhlasiť. Scenár zmien by mal byť nasledovný:

c) Navrhujeme okamžite zaviesť zrušenie kvóra pre platnosť referenda na miestnej a regionálnej úrovni, aby sa občania s touto zásadnou zmenou zžili pri problematike, ktorá im je najbližšia. Zároveň by sa tak naučili, že referendumová demokracia predpokladá nie ľahostajného, ale naopak proaktívneho občana.

d) Zároveň považujeme za nevyhnutné okamžite znížiť petičné prahy na vypísanie referenda pre obce nasledovne:

- 1) obce do 1000 obyvateľov by zostali pri 30 %, tak ako je to v súčasnosti
- 2) v obciach medzi 1000 a 10 000 obyvateľmi by sa petičný prah znížil na 20 %
- 3) v mestách nad 10 000 obyvateľov je nevyhnutné, aby sa petičný prah znížil na 10 % obyvateľov, ktorí majú právo voliť.

e) Rovnakú zmenu si zaslúži aj úprava referenda na krajskej úrovni, to znamená tiež prejsť zo súčasných 30 % na 10 %.

f) Nájsť spoločnú vhodnú cestu k tomu, aby Ústavný súd SR čo možno najrýchlejšie vydal stanovisko, ako je to so záväznosťou referenda na Slovensku. To znamená, či referendumá na Slovensku sú tzv. fakultatívne (odporúčacie) alebo naopak, či sú skutočne záväzné, a teda tzv. obligatórne. V prípade, že ten výrok nebude jednoznačný, považujeme za nevyhnutné, aby sa v tomto smere čím skôr menila Ústava, aby občania SR vedeli na čom sú pri každom ďalšom referende.

g) To najdôležitejšie v súvislosti s referendom na Slovensku, je ukončiť diskusie na tému plytvania verejných prostriedkov v súvislosti s jeho realizáciou. To sa dá jednoducho dosiahnuť zlúčením volieb a referend. Každé referendum na Slovensku by tak nemalo byť vyhlásené mimo termínu najbližších volieb s výnimkou mimoriadnych udalostí, ktoré neznesú akýkoľvek odklad. Ktokoľvek bude teda zbierať petičné podpisy v budúcnosti, mal by si byť vedomý toho, že najbližšie sa toto referendum bude konať len s najbližšími voľbami. Zmena by samozrejme počítala a aj so zlúčením okrskových komisií, aby sme ušetrili čo možno najviac verejných prostriedkov. Je to tak štandardné vo všetkých fungujúcich demokraciách. Nevidíme dôvod, aby to nemohlo fungovať aj v Slovenskej republike.

h) Po týchto úpravách sme okamžite pripravení začať diskusiu o zmenách aj na celoštátnej úrovni pod gesciou odborníkov, za účasti politikov a zástupcov občianskej spoločnosti. Cieľom týchto diskusií by malo byť zníženie, resp. zrušenie celoštátneho kvóra a zníženie petičného prahu zo súčasných 350 000 podpisov.

2. Ponechajme Slovensko ako volebný obvod, avšak posilnime regióny a osobnosti prostredníctvom pevnej hranice na preferenčné hlasy závislej od volebnej účasti a nie výsledkov strany.

Na Slovensku je pomerne frekventovaný názor, aby sme krajinu rozdelili na viac volebných obvodov. Návrhy sú rôzne, počnúc štyrmi obvodmi (Bratislava, západné, stredné a východné Slovensko), cez 8 (dnešné kraje) a 16 (historické župy) až po 78 (okresy). Zástancovia viacerých volebných obvodov argumentujú najmä silnejším zastúpením regiónov, kde si voliči zvolia „svojho“ zástupcu, ktorého poznajú a ktorý bude bojovať za ich záujmy.

Hneď prvá otázka je, prečo má byť takéto zastúpenie nejakej skupiny voličov práve regionálne? Prečo majú mať obyvatelia Levočského okresu svojho zástupcu v NR SR a prečo napríklad homosexuáli svojho zástupcu mať nemajú? Alebo menšiny. Ak žije na Slovensku 10 % Maďarov a 10 % Rómov, mali by sme podľa logiky regionálneho zastúpenia vyčleniť 15 mandátov len pre maďarských a 15 mandátov len pre rómskych kandidátov. Navyše v každom kraji, okrese, aj v každej obci sú niektorí voliči ľavičiar, iní zas pravičiar, ďalší sú liberáli, iní zas konzervatívci a pod. V žiadnej entite sa teda nepodarí nájsť jedinú osobnosť, ktorá zastúpi všetkých občanov.

Aj z tohto argumentu vyplýva, že dnes uplatňovaný „celoštátny“ princíp, keď veľkosť volebného obvodu je taká, aké je územie, na ktorom platia normy schválené volenými poslancami, je správny. Ak chceme ísť ešte ďalej, tak aj keď ide o komunálne voľby a VZN (všeobecné záväzné nariadenie) na území obce platí, územie obce by malo byť jedným volebným obvodom. Nakoniec, tak to aj v menších obciach je. V prípade VÚC by mal byť celý kraj volebný obvod, lebo to, čo „vuckárski“ poslanci schvália, platí na území celého kraja. A ak Národnou radou prijaté zákony platia na území celého Slovenska, je správne, aby celé Slovensko zostalo jedným volebným obvodom.

V Národnej rade totiž nejde o to, kto vybojuje pre svoj okres viac eurofondov, ale o to, aké budú prijaté zákony platné pre celé Slovensko. Práve preto by mal mať každý volič možnosť voliť ktoréhokoľvek kandidáta. Ak ale zavedieme povedzme 8 volebných obvodov a nejaký kvalitný kandidát X bude môcť kandidovať len v jednom z nich, zákonite sme siedmim osminám (87,5 %) voličov uprelí možnosť voliť práve tohto kandidáta X.

Existujú však aj ďalšie dôvody prečo ponechať jeden volebný obvod. Napríklad, aby bolo dodržané päťpercentné kvórum. Dnes sa vďaka volebnému kvóru

dostanú do parlamentu len tie strany, ktoré získali viac ako 5 percent, čo je najmenej 8 poslancov. Menej ako 8 poslancov nie je možné získať, a to považujeme za správne, lebo činnosť v NR SR je tímová hra. Už len z toho dôvodu, aby boli obsadené výbory.

Predstavme si, že nejaká strana bude kandidovať len v jednom z ôsmich obvodov a získa niečo vyše päť % hlasov. Potom bude mať v NR SR iba jedného poslanca. Už dnes máme v NR SR osem strán (SMER-SD, KDH, OĽaNO, MOST, SDKÚ, SaS, NoVa a Sieť) s tým, že Sieť má dnes dvoch poslancov a NoVa len jedného poslanca. SaS má osem poslancov a aj to je málo. Ak zavedieme viacero obvodov, môže sa stať, že v parlamente bude 20 strán, z ktorých možno polovica bude mať jedného alebo dvoch poslancov. Domnievame sa, že takéto triedenie je nežiadúce.

Druhý problém je oveľa vážnejší, čím viac volebných obvodov vznikne, tým viac meníme pomernú voľbu na väčšinovú. Predstavte si, že by sme Slovensko rozdelili na 150 volebných obvodov, v každom získa SMER-SD 30 % a 7 ďalších strán získa po 10 %. V NR SR by sme však mali 150 poslancov Smeru, zatiaľ čo pri dnešnom jednom volebnom obvode by mal SMER-SD 45 poslancov a 7 strán po 15-tich poslancoch.

Ako vidieť, jeden volebný obvod garantuje maximálne možné pomerné zastúpenie a čím viac volebných obvodov vytvoríme, tým viac sa pomerné zastúpenie mení na väčšinové. Inými slovami - čím viac volebných obvodov, tým menej voličov bude mať v NR SR svojho zástupcu.

Ak teda verejnosť volá po väčšej miere zastúpenia regiónov a personalizácii politiky, omnoho reálnejšie i politicky priechodnejšie je zabezpečiť zmenu v systéme udeľovania tzv. preferenčných hlasov. Dnes sa totiž do NR SR „prekrúžkuje“ len ten kandidát, ktorý získa na kandidačnej listine svojej strany viac ako 3 % všetkých hlasov. To je však aj pre silné regionálne osobnosti na kandidátke strany typu Smer-SD, ktorá je takmer celá postavená na max. desiatich líderských osobnostiach, nereálne. Samozrejme, pokiaľ nie je na zvoliteľnom mieste kandidátky. Preto omnoho spravodlivejšie ako percentá je stanoviť pevnú minimálnu hranicu na „prekrúžkovanie sa“ prostredníctvom preferenčných hlasov všetkých strán. Tá pritom bude závislá len od celkovej volebnej účasti a nie výsledkov strany. Pri 100% účasti voličov by to mohlo byť napr. 5 000 hlasov a teda pri 50 % účasti 2 500 hlasov. Každý kandidujúci poslanec by tak mal rovnakú šancu na zvolenie, bez ohľadu na kandidačnú listinu vlastnej strany a jej celkový výsledok vo voľbách nad 5 %, aspoň pokiaľ ide o preferenčné hlasy.

Predstavené opatrenia v tomto bode sa síce viacerým kritikom môžu zdať ako nedostatočné, avšak v neprospech zásadnejších zmien volebného a stranického

systemu, ktoré by mohli znamenať výrazné rozkolísanie aj systému politického, hovoria v tejto chvíli najmä tieto argumenty:

a) Každý, kto chce, si môže založiť politickú stranu a ktokoľvek jej prostredníctvom môže nastúpiť k voľbám.

Zdá sa to byť síce samozrejmosť, ale nie je to tak. Založiť stranu, či podať kandidátku napríklad v Nemecku je neporovnateľne ťažšie. Na Slovensku stačí vyzbierať 10 tisíc podpisov (aj s číslom občianskeho preukazu) a zaplatiť registračný poplatok vo výške 663,50 €. Vyše 150 zaregistrovaných strán (z nich viac než polovica v likvidácii) toto tvrdenie potvrdzuje a tento pomerne vysoký počet strán na malom Slovensku nepredstavuje žiaden problém. Aj na postavenie kandidátky sú bariéry mimoriadne nízke. Napríklad v rámci volieb do Európskeho parlamentu (EP) stačí zaplatiť kauciu vo výške 1 659 € a je to. To, že pri posledných voľbách do EP kandidovalo 333 kandidátov na 29 kandidátkach, síce viacerí považovali za ich negatívum, avšak treba povedať, že plne demokratického charakteru. Jediné, o čom má zmysel diskutovať v tejto súvislosti, je v rámci zjednotenia pravidiel zvýšiť volebnú kauciu na úroveň volebnej kaucie v parlamentných voľbách t. j. 16 596 €.

b) Žiadna demokracia nepozná zrušenie politických strán a podobný pokus by mohol mať pre politický systém fatálne následky.

Napriek tomu, že politické strany zvyčajne nemajú na Slovensku dobrú povesť ich zrušenie, ktoré by viedlo k rozhodovaniu občanmi resp. volenými osobnosťami, výhradne bez politickej príslušnosti, by mohlo mať veľmi nebezpečné následky. Podobne ako všetky iné moderné demokracie ,5(vrátane napr. Švajčiarska) máme totiž na Slovensku takzvanú zastupiteľskú demokraciu. To znamená, že 4,2 milióna oprávnených voličov má možnosť si zvoliť 150 poslancov a tí schvaľujú zákony. Napriek tomu, že inštitút referenda navrhujeme posilniť, nepodarí sa zastupiteľskú demokraciu odstrániť a nemali by sme to ani chcieť. Keď už nič iné, výrazne by sme totiž mohli oslabiť kontrolné mechanizmy, ktoré dnes táto ponúka v podobe politickej opozície, ktorá má zároveň dôležitú úlohu predkladať alternatívne politické návrhy. To sa v referendovej demokracii zabezpečiť nedá. Nehovoriac o tom, že samotná referendová demokracia neponúka odpoveď na otázku formy a podoby exekutívnej moci.

c) Váha hlasov a teda miera splnomocnenia občanmi môže byť bez politických strán významne deformovaná.

Ak voliči v parlamentných voľbách splnomocnia určitý počet poslancov, aby ich zastupovali, hrá veľkú rolu, koľko voličov splnomocnilo daného poslanca. Predstavme si nasledovnú modelovú situáciu, v ktorej politické strany neexistujú: Na voľbách, v ktorých kandidujú priamo občania a nie politické strany, sa zúčastní 2,49 milióna voličov a každý má jeden hlas, ktorý môže odovzdať

jednému kandidátovi, od ktorého chce, aby ho v NR SR zastupoval. Medzi kandidátmi sa nachádzajú politici, nepolitici, osobnosti... Aj Robert Fico, ktorý do volieb nastúpil ako občan a nie ako líder politickej strany. Fico získa 1 milión hlasov, ďalších 149 kandidátov získa po 10 tisíc a všetci ostatní kandidáti kvôli zjednodušeniu nezískajú žiadne hlasy. Spolu bolo odovzdaných 2,49 milióna hlasov (milión pre Fica a 1,49 milióna pre zvyšných 149 poslancov). V tomto prípade získal Robert Fico 100 krát viac hlasov, ako ktorýkoľvek iný poslanec, avšak v NRSR by mal len jeden jediný hlas, tak ako každý iný poslanec. Inými slovami: 90 poslancov, ktorých na obhajobu svojich záujmov splnomocnilo celkom 900 tisíc občanov (teda len 36 percent voličov), vie meniť ústavu. Naopak, Robert Fico a ďalších 25 poslancov, ktorých splnomocnilo spolu 1 250 tisíc voličov, čo je väčšina, nezmôže v parlamente vôbec nič. Zrušenie politických strán by teda viedlo k skresleniu voličskej vôle, čo by malo zásadný dosah na samotnú vládu v krajine.

d) Stabilná vláda potrebuje v parlamentnej demokracii stabilné politické strany.

Ako je naznačené vyššie, samotné zrušenie politických strán, ako to niektorí požadujú, by bolo v prípade rovnosti hlasu poslanca nespravodlivé a nereprezentatívne. Preto ak by sa politické strany mali zrušiť, musela by sa zároveň zaviesť váha hlasu závislá od počtu voličov (to znamená že Robert Fico by mal v prípade vyššie v parlamente podstatne viac hlasov ako ostatní). To by však v konečnom dôsledku viedlo k systému, ktorý poznáme aj dnes, keď 83 poslancov hlasuje ako jeden muž, akurát že by sme to Robertovi Ficovi ešte výrazne uľahčili. Aj preto je pre stabilitu politického systému vhodné nepokúšať sa o revolučné, ale evolučné zmeny. V prospech tohto argumentu hovorí aj to, že politická strana je miesto, kde sa stretávajú rôzne ideológie a z nich vyplývajú riešenia. Je to entita, ktorá združuje ľudí s podobným pohľadom na svet, a preto je oveľa menej pravdepodobné, že nepríde k zmene názoru zo dňa na deň. Samotné štruktúry strany držia svojich predstaviteľov v akomsi ideologickom rámci sľubov, ktoré táto strana dala verejnosti. Samozrejme, nefunguje to dokonale a poznáme rôzne výnimky, ale predsa len, politická strana dáva voličovi väčšiu istotu, že bude presadzovať jeho záujmy, nech sú akékoľvek. Navyše politická strana je volená na základe svojho programu (aj v prípade, že sú to len prázdne populistické sľuby o akýchsi istotách, je to program politickej strany). Na naplnenie svojho programu musí taká strana po úspešných voľbách obsadiť napríklad rôzne parlamentné výbory, grémium a pre úspešné vládnutie musí veľa krát vytvoriť koalíciu. Politická práca (i keď bezpochyby často sprofanovaná), je tímová hra. Politická strana potrebuje v parlamente tímových hráčov. Lebo ak bude mať z 15 poslancov 8 lekárov a 7 učiteľov (tí sú totiž najpopulárnejší a v priamych voľbách, napr. do VÚC, pravidelne volení), neobsadí kvalifikovane ani ústavnoprávny výbor, ani výbor pre rozpočet a pod.

3. Zmeňme systém voľby do Európskeho parlamentu tak, aby mohli byť volené osobnosti naprieč politickým spektrom vrátane nezávislých kandidátov a zlúčme tieto voľby s druhým kolom voľby prezidenta.

Hoci adeptov na zahraničnopolitickú blamáž roka 2014 by nesporne mohlo byť viacero, jedna udalosť predsa len prevyšuje ostatné. Voľby do Európskeho parlamentu (EP) dňa 24. mája 2014 sa nezmazateľne vpísali do európskej histórie. Bohužiaľ, nie tak, ako by si mnohí Slováci priali. Len 576 437 zo 4 414 433 oprávnených voličov, t. j. 13,05 %, si v tento deň našlo cestu, aby rozhodli, kto bude najbližších 5 rokov zastupovať Slovensko v jedinom priamo volenom orgáne Európskej únie. Rekordmanom vo „volebnej neúčasti“ (účastou 16,96 % z 13. júna 2004) bolo v Slovensko aj doposiaľ. To, že dokážeme prekonať aj tento vlastný smutný rekord je už nielen hanba, ale aj silný dôvod na zamyslenie. Zamyslenie nie len nad samotným systémom voľby, ale aj faktormi, ktoré ho bezprostredne ovplyvňujú.

Jedným z týchto faktorov je nepochybne termín samotných volieb. Tu dochádza k obrovskému zlyhaniu vtedajšieho predsedu NR SR Pavla Pašku, ktorý premárnil unikátnu príležitosť spojiť druhé kolo prezidentských volieb práve s voľbami do EP. Neexistuje žiadny racionálny argument, prečo to neurobil, s výnimkou politického kalkulu. Sumu niekoľkých miliónov, ktoré sme okrem ušetrenej zahraničnej blamáže mohli takto rozdeliť napr. na chátajúce nemocnice či školy, nám už bohužiaľ nik nevráti.

V čom by teda mala spočívať zmena? V prvom rade je potrebné prijať záväzný mechanizmus, ktorý zlúči prezidentské voľby s voľbami do Európskeho parlamentu. Minimálne pokiaľ ide o budúce voľby v roku 2019 (ak sa nič nepredvídateľné nestane), tak súčasný prezident Andrej Kiska skladal sľub až 15. júna 2014, t. j. tri týždne po voľbách do EP (a je tu predpoklad, že tie ďalšie v roku 2019 budú ešte skôr). Preto nebude potrebná ani zmena ústavy, ktorá by umožnila posunutie prezidentských volieb. Stačí len dobrá politická vôľa.

Vzhľadom na to, že voľby do Európskeho parlamentu nečelia priamym rizikám spojeným s nahradením politických strán, ako sme opísali v 2. kroku, je možné v tomto prípade voľbu trinástich zástupcov v EP výrazne personalizovať. Volili by sme teda priamo kandidátov a nie strany, to znamená, že voliči by mohli zvoliť dvoch kandidátov z dvoch rôznych stranických zoznamov, resp. zoznamu nestranických kandidátov. Europoslancami by sa stali tí trinásti

kandidáti, ktorí by získali najviac preferenčných krúžkov. Veľmi jednoduchá, no zároveň mimoriadne účinná zmena, ktorá by voľby do EP oživila a zároveň zatriktívnila. A to rovnako pre občanov, ako aj pre perspektívnych kandidátov, ktorých šance na úspech by sa značne vyrovnali.

Je potrebné doplniť, že na širšiu diskusiu zostáva možnosť pridelovania viac ako dvoch preferenčných krúžkov (za zváženie stojí zjednotenie s voľbami do NR SR, a teda pridelovanie 4 krúžkov) a tiež mechanizmus zostavovania kandidátky nestraničských kandidátov. Ten by mohol byť zostavený napr. na základe doručených petícií jednotlivých kandidátov, ktoré by boli podpísané najmenej 5 000 občanmi (1/3 podpisov potrebných pri voľbe prezidenta a 1/2 podpisov potrebných pri zakladaní politickej strany), ako aj zložením kaucie napr. 5 000 € (takmer 1/3 pri kandidatúre politickej strany do NR SR). Tá by sa po získaní stanoveného počtu hlasov (napr. 5 %) spomedzi všetkých hlasov udelených nestraničským kandidátom takto úspešným vracala.

Možno takmer s istotou tvrdiť, že navrhnuté zmeny nielen pomôžu predísť podobnej zahraničnopolitickej blamáži, akú Slovensko zažilo minulý rok, ale aj ušetria nemálo verejných financií a umožnia kandidovať osobnostiam mimo stranícku kandidátku. Osvedčenie tohto modelu v praxi by navyše mohlo naštartovať aj serióznu diskusiu na tému ďalších zmien v systéme voľby do NR SR.

4. Princíp „jeden mandát stačí“ navrhujeme uplatniť v prípade exekutívnych funkcií poslancov NR SR.

Myšlienka obsadiť kandidátku do parlamentných volieb starostami a primátormi je bezpochyby lákavá. Veď sú to ľudia, mnohokrát lokálne osobnosti, ktoré sa dokázali vo svojom meste či obci presadiť, často aj proti tvrdej konkurencii. Prečo teda nepostaviť z ľudí, ktorí v komunálnych voľbách dokázali získať tisíce a niekedy až desaťtisíce hlasov, kandidátku do volieb do Národnej rady? Alebo ešte lepšie, prečo nezaložiť rovno stranu regiónov?

Odpoveď je jednoznačná: Preto, lebo by sa jednalo o tvrdý konflikt záujmov. Starosta je v prvom rade starosta a vždy myslí na najbližšie komunálne voľby. Preto pravidelne dochádza k prípadom, kedy podriadi svoje hlasovanie v NR SR svojim lokálnym ambíciám. Toto sa poslancov zo Smeru netýka, lebo tí zásadne hlasujú ako predseda nariadi, resp. prst pani Laššákovej ukáže. Vo všetkých ostatných prípadoch však starosta uprednostní svoje „starostovské“ záujmy. Ak však napríklad pôjde o nejaký hlúpy zákon, starosta s ním bude

súhlasíť, lebo za odmenu dostane konečne pre svoju obec obchvat, na ktorý obyvatelia obce čakajú celé roky. Doma je potom oprávnená za hrdinu, čím si zaistí znovuzvolenie a nejaký zákon nevýhodný pre celé Slovensko v obci nik riešiť nebude, lebo obchvat je pre obec rádovo cennejší. Samozrejme, najlepšie by bolo postaviť každej obci obchvat a všetko ostatné, čo si obyvatelia želajú. To však nejde, lebo zdroje sú obmedzené a ešte aj z tých obmedzených zdrojov sa značná časť rozkradne.

Alebo, ak pôjde o eurofondy, bude uprednostnená obec, ktorej starosta je zároveň poslancom NR SR, lebo s tým treba byť zadobre. Ďalších príkladov by sa našlo mnoho a všetky do jedného len potvrdzujú fakt, že ide o konflikt záujmov. Iné by to nebolo ani vtedy, keby každý primátor a starosta boli poslancami v NR SR a vykompenzovali by sa tak aspoň lokálne záujmy. Kvôli počtu starostov a primátorov (takmer 3 000) a počtu mandátov v NR SR (150) to však nie je možné. A ani by to nedávalo zmysel. Úlohou starostu je bojovať za obec, úlohou poslancov NR SR je schvaľovať správne zákony.

Ďalšou otázkou je časový a priestorový faktor takéhoto konfliktu záujmov. Občania sa oprávnené pýtajú, ako dokáže pani Valová byť primátorkou na plný úväzok v Humennom a zároveň plnohodnotnou poslankyňou v 500 kilometrov vzdalenej Národnej rade, nehovoriac o ďalších funkciách. No, zrejme len tak, že obyvateľom Humenného kompenzuje svoje absencie na schôdzkach NR SR tým, že niečo pre mesto „vybaví“. Opäť sa pritom môžeme vrátiť k tomu, že z pohľadu obyvateľov mesta je tento postoj legitímny a pochopiteľný, avšak z celoslovenského pohľadu správny nie je. A práve preto treba zakázať súbeh funkcie poslanca NR SR s akoukoľvek inou exekutívnou funkciou. Tak či tak je nezmysel, že poslanec nesmie byť nikde zamestnaný, ale primátorovať môže.

Preto nestačí požadovať „jeden plat a dost“, nakoľko sa za touto požiadavkou skrýva väčšinou závišť a nijakým spôsobom nerieši popísaný problém stretu záujmov. Toto sa samozrejme týka aj kombinácii poslanec NR SR – šéf sociálnej poisťovne, predseda samosprávneho kraja a viacerých ďalších. Pripúšťame však výnimku kombinácie poslanca NR SR s iným legislatívnym mandátom ako je napr. poslanec v obci či meste, resp. v rámci samosprávneho kraja. Konflikt záujmov, resp. časový konflikt, totiž v tomto prípade nie je zďaleka taký vypuklý. Navyše, z hľadiska kontrolného resp. informačného, takáto kombinácia môže dokonca politickému systému všeobecne prinášať aj svoje výhody.

5. Zrušme výdavkové stropy a moratórium pre všetky druhy volieb, aj na prieskumy verejnej mienky, pričom výnimku by tvoril len deň volieb. Volby realizujeme v piatok namiesto soboty.

Prijatím nového Zákona o volebnej kampani a o zmene a doplnení zákona č. 85/2005 Z. z. o politických stranách a politických hnutiach v znení neskorších predpisov, a Zákona o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene Občianskeho súdneho poriadku, schválila v roku 2014 NR SR zmenu súčasných volebných pravidiel. Cieľom tejto zmeny bolo údajne zjednotiť podmienky všetkých volieb, sprehľadniť financovanie politických strán a kampaní, a zavedenie moratória vo voľbách do NR SR. Vyplynulo to z faktu, že doposiaľ sme na všetkých päť druhov volieb využívali päť rôznych legislatív, ktoré sa vo viacerých vyššie zmienенých veciach líšili. S touto ideou sa nepochybne dalo stotožniť, avšak viaceré prijaté zmeny rozhodne nie sú v prospech občana a férovej volebnej súťaže.

Typickým príkladom tohto tvrdenia sú ponechané tzv. výdavkové stropy resp. limity na volebnú kampaň (viď tabuľka).

VÝDAVKOVÉ STROPY NA VOLEBNÚ KAMPAŇ		
Politická strana	do NR SR a Európskeho parlamentu	max. 3 000 000 EUR
	do orgánov územnej samosprávy	max. 500 000 EUR
Prezidentský kandidát	obidve kolá volieb spolu	max. 500 000 EUR
Nezávislý kandidát	funkcia predsedu samosprávneho kraja (obidve kolá volieb)	max. 250 000 EUR
	funkcia primátora Bratislavy a Košíc	max. 250 000 EUR
	funkcia primátora mesta, starostu obce alebo starostu mestskej časti	od 2 000 EUR do 100 000 EUR podľa počtu obyvateľov
Tzv. tretia strana (vrátane politických strán pri voľbe prezidenta)	do NRSR, Európskeho	max. 100 000 EUR
	do NRSR, Európskeho parlamentu, v prezidentských voľbách	max. 100 000 EUR
	do orgánov územnej samosprávy	max. 25 000 EUR

Zdroj: Autori

Už na prvý pohľad je zrejmé, že mnohé politické strany, ale aj kandidáti na prezidenta tieto limity ignorovali, prípadne sa ich pokúšali riešiť ešte závažnejším spôsobom „bez bločka“. Ustanovenia zákona, ktoré sa vedome porušujú tými, ktorí by mali byť etalónmi etickosti a transparentnosti považujeme za

ďalšiu vážnu ranu pod pás právnenému štátu. A keďže očakávať, že jednotlivé kampane budú do budúcnosti lacnejšie je absolútne nereálne, považujeme za najvhodnejšie riešenie výdavkové stropy resp. limity na volebnú kampaň celkom zrušiť. Zároveň však zaviesť podstatne dôslednejšiu kontrolu nákladov celej kampane. V rámci nej by pritom bolo možné z volebnej súťaže subjekty aj vylúčiť, a to rovnako pred voľbami, ako aj po nich.

Nová volebná legislatíva z roku 2014 priniesla neželané zmeny aj do tzv. moratória, ktoré zaviedla pre všetky typy volieb. Volebná kampaň sa podľa tejto zmeny nebude môcť viesť 48 hodín pred začiatkom volieb a v deň konania volieb až do skončenia hlasovania. Ešte horšie je však ustanovenie, ktoré predpokladá, že volebné prieskumy nebudú môcť byť zverejňované až 14 dní pred dňom konania volieb a v deň konania volieb až do skončenia hlasovania. Ak sa bude konať druhé kolo volieb prezidenta alebo druhé kolo volieb predsedu samosprávneho kraja, výsledky volebných prieskumov bude zakázané zverejňovať 7 dní pred dňom konania druhého kola volieb a v deň konania volieb až do skončenia hlasovania. Tieto ustanovenia považujeme za mimoriadne škodlivé najmä pre občana, pokiaľ ide o jeho slobodný prístup k informáciám, na základe ktorých by sa vedel dostatočne kvalifikovane vo voľbách rozhodnúť. Skúsenosti z minulých volebných kampaní navyše hovoria o tom, že by niektoré subjekty mohli takéto ustanovenia jednoducho porušovať, čím získajú výraznú výhodu oproti tým, ktoré si ctia zákon. Preto navrhujeme všetky moratória zrušiť, s výnimkou dňa volieb. To umožní férovú súťaž všetkých politických subjektov i dostatočný prístup občanov k informáciám dôležitých pre ich kvalifikované rozhodnutie sa.

V úvode publikácie popísaný trend takmer permanentného poklesu záujmu občanov o verejné dianie, ktorý sa prejavuje najmä poklesom účasti na jednotlivých voľbách, považujeme za seriózny a vážny problém. Z toho dôvodu sme uvažovali aj nad jednoduchým, ale efektívnym spôsobom ako by sa účasť občanov na veciach verejných mohla výrazne zlepšiť. Okrem opatrení, ktoré spomíname v jednotlivých bodoch vyššie, by to mohlo byť aj riešenie známe napr. z Kanady. Presun volebného dňa na pracovný deň. Dvojdňové voľby, ktoré sme ešte donedávna mali aj na Slovensku, nesú podľa nášho názoru zbytočné verejné výdavky. Navrhujeme preto, aby sa volebný deň v rámci všetkých druhov volieb presunul zo soboty na piatok. Zároveň by tí, ktorí sa na nich zúčastnia, dostali deň voľna, čo by mohol byť najmä pre dochádzajúcich za prácou ďalší z motívov prečo tieto neignorovať. Mohli by totiž využiť volebný deň na presun k svojej rodine, priateľom či známym a zároveň sa aktívne občiansky zapojiť do verejného diania. Samozrejme, ako kompenzáciu pre zamestnávateľov pri realizovaní takejto zmeny, navrhujeme zrušiť štátny sviatok Deň ústavy 1. septembra.

6. Zavedme voľby cez internet a elektronické voľby prostredníctvom tzv. volebných kioskov, ktoré zaručia absolútnu férovosť volieb, okamžitú dostupnosť výsledkov a zároveň znížia náklady štátu na realizáciu volieb.

2 596 443 voličov, čo je 59,11 % všetkých oprávnených voličov. To bola celková volebná účasť v posledných voľbách do NR SR 10. 3. 2012. Z tohto počtu bolo len 8 018 Slovákov, ktorí prejavili záujem voliť zo zahraničia a 7 051 tak aj reálne urobilo (zdroj: Štatistický úrad SR). Ak sa odhaduje, že celkový počet občanov mimo Slovenska je asi 450 tisíc, je namieste otázka, prečo len menej ako 2 % voličov, prejavilo záujem vyjadriť sa k tomu, kto má spravovať ich domovinu najbližšie 4 roky.

Jednou z jasných odpovedí je doslova archaický poštový systém voľby, ktorý by sa hodil skôr do 19. storočia. Tento má navyše viacero požiadaviek a obmedzení, ktoré mnohým voličom nakoniec neumožňujú vôbec. A to sa ešte paradoxne môže „tešiť“, že máme v týchto voľbách aspoň túto možnosť. Ak totiž občania Slovenska žijúci v zahraničí chcú voliť prezidenta, poslancov Európskeho parlamentu, župana či starostu, nezostáva im iné, ako prísť domov.

Takýto stav z nich robí občanov druhej kategórie, o ktorých názor nik nestojí, čo je neakceptovateľné. O to viac, že na jeho nápravu je potrebný len jednoduchý, ale vážny krok. Zaviesť voľby cez internet. Také, ktoré napr. v Estónsku prebiehajú bezpečne a nespochybniteľne od roku 2005. Logickou otázkou je, čo tomu doposiaľ bránilo a prečo sa o nápravu ani len nepokúsila skôr zmieňovaná minuloročná májová novela volebného zákona č. 181/2014? I v tomto prípade je odpoveď veľmi jednoduchá. Smeru-SD táto situácia vyhovuje. Čo je ešte horšie, pokúša sa ju zdôvodniť argumentmi, ktoré mnohých z nás doslova urážajú.

Podľa nich sú napr. Slováci konzervatívni a majú radi „kamenné veci“. Nuž, našu konzervatívnosť sme okrem iného veľmi jasne prejavili „nohami“ pri referende 7. 2. 2015 a to bez rozdielu veku, pohlavia, či miesta pobytu. A že máme radi kamenné veci? Možno niektorí, ale ak napr. dve pätiny Slovákov nakupujú online, to už je masa, ktorá by sa pri zvýšení účasti a teda aj legitimity volieb celkom určite hodila. Nakoniec aj v Estónsku rástla účasť hlasujúcich

elektronicky postupne a počas deviatich rokov narástla z 1,9 % v roku 2005 až na 31,3 % v roku 2014 zo všetkých zúčastnených voličov (zdroj: vvk.ee, 2015). Slová ministra vnútra Roberta Kaliňáka o perspektívnych stovkách či tisícoch voličov na Slovensku, ktorých by táto voľba zaujala, sú teda mierne povedané zavádzajúce.

V neposlednom rade sa ako ďalší z argumentov spomína bezpečnosť. Nespochybnujeme, že viacero otvorených otázok v tejto veci zostáva. Ak sa však blížíme k trom desiatkam krajín, ktoré v rôznej miere využívajú internetové resp. elektronické hlasovanie, podávame daňové priznania cez internet a číslo našich kreditných kariet veselo zadávame všade po internete, tak je na mieste otázka, či je tento strach z bezpečnosti skutočne opodstatnený. O to zvlášť, ak si uvedomíme, aká manipulácia môže sprevádzať tzv. konzervatívne kamenné hlasovanie.

Práve obavy z manipulácie volieb, ktoré v podobe tzv. kolotoča, či machinácií s prenosnou volebnou urnou a mnohými ďalšími spôsobmi, ktoré už doslova zľudovali, nás okrem zavedenia voľby cez internet nútia hľadať vhodné riešenie ako urobiť voľby na Slovensku čo najviac fér. Takým je zavedenie voľby cez tzv. volebné kiosky. Tiež systém známy z viacerých krajín sveta. Namiesto papierových hlasovacích lístkov, volebnej urny a preplnenej miestnosti tzv. okrskárov, tento predpokladá kiosk podobný bankomatu. Ten vás rovnako ako bankomat najprv identifikuje, následne spustí anonymizáciu vašej voľby a ponúkne vám možnosti hlasovať. Okrem minimalizovania možností podvodov a nákladov na okrskárov, ktorých by už zďaleka nemuselo byť toľko ako dnes, umožní tento systém hlasovať komukoľvek, kdekoľvek na Slovensku. Odbúral by sa tak problém s voličskými preukazmi či nemožnosťou hlasovať v komunálnych či regionálnych voľbách mimo svojho bydliska. V neposlednom rade, by nám tento systém dával výsledky volieb v podstate okamžite po uzatvorení volebných miestností. Všetky benefity, ktoré aj po zvážení nákladov na nákup podobného systému, hovoria jasnou rečou. Už včera bolo na jeho zavedenie neskoro.

*štatistické údaje v bružúrke sú čerpané zo Štatistického úradu SR, pokiaľ nie je uvedené inak

Richard Sulík

predseda SaS a poslanec Európskeho parlamentu
e-mail: richard@sulik.sk

Martin Klus

politológ a tímlíder SaS pre zahraničnú politiku a politický systém
e-mail: martin@klus.sk

Autori

Vydala politická strana **Sloboda a Solidarita** v novembri 2015,
Priemyselná 8, 821 09 Bratislava, sas@strana-sas.sk.
Rozmnožovanie, kopírovanie alebo zakomponovanie
uvedených textov prípadne ich častí v iných materiáloch
je vítané, avšak len s uvedením zdroja.

OBJEDNÁVATEĽ

Sloboda a Solidarita
Priemyselná 8, 821 09 Bratislava
IČO: 421 39333

DODÁVATEĽ

FaxCopy a. s.
Domkárska 15, 821 05 Bratislava
IČO: 357 29040

sas
Sloboda Solidarita